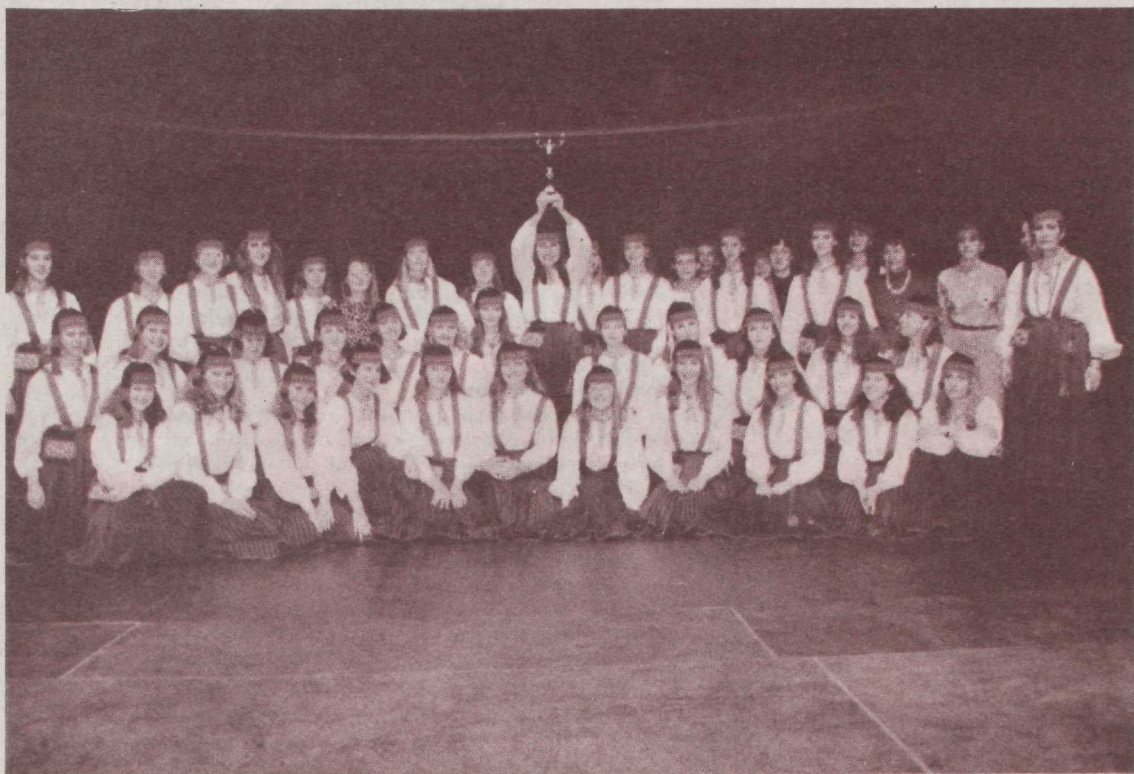

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

9
1993

ELLERHEIN

(lk. 6)
lähemalt

„GRAND PRIX“ NANTES'IS

VEEL NUMBRIS:

KALLE RANDALU KÜSIB: „KUIDAS?“

— Kas oled surunud Helmuth Kohli kätt ja näinud palju prominente? — käisin välja oma kolleegide küsimuse.

K.R.: Üks muusikamees väljendanud end nii: „Ütelgu nad SEAL, mis nad tahavad, C-duur jääb ikka C-duuriks. Sinna lihtsalt pole midagi paratal!“

Selle naljaga pareeris Kalle Randalu ohtliku kaldumise poliitika lõpututesse sügavikesse. Ometi ei pääse ka meie jutt OLUPROBLEEMIDEST mööda.

— Kas rahaühikonnas ikka leitakse talendid üles ja kas nad saavad ikka haritud, vaatamata varanduslikule seisule?

K.R.: Jaa. Selles olen küll kindel. Ega hariduse saamine muidugi kerge ole. Seda näen oma õpilastegi pealt. Väga paljud teevad kõrvalt tööd: kes muusikakoolides, kes eratunde andes, kes klaverisaatjana lisa teenides. Aga teisest küljest — kui talent ei ole leidlik ega töökas, ega siis paljas anne ka kuhugi välja vii...

Ma olen päris kindel, et ka Eestis tuleb nii. Eestist on saanud üleöö rahaühikond. Tahaksin väga loota, et kõik see, mis varemgi oli HÄSTI tehtud, nende muutustega nüüd kaduma ei lähe. Olin eile (s.o. 16.04.1993 — V.N.) Rakveres. Pärast kontserti kirikus tulid mu juurde inimesed ja me rääkisime palju. Mulle jättis see tohutult hea mulje. Neis oli sihkest hakkamist ja veendumust, et nüüd hakkab elu minema! Seda tarmukust oli rohkem, kui ma olen kohanud Tallinnas. Üks on selge — tuleb teha tohutult tööd. See, kuhu läänes või idas on jõutud, on tulnud tööga. Ka praegu töötavad inimesed äärmiselt pingsalt.

— Oled Sa ise muutunud? Sisemiselt? Niimoodi juttu ajades tundud vägagi endisena.

K.R.: Raske öelda. Ma olen nii palju huvitavat kogunud. Nii muusikas kui saksa ühiskonda sisse elades, sõprade ringis. See (Järg 5. lk-l)

V. TORMIS KINDLUSTAB
KVOORUMI

MUUSIKARAVI

V. HOROWITZI VIIMASED
ELUKUUD

ER III PROGRAMM

HELILOOJATE LIIDUL UUS JUHTKOND

14. aprillil said üle hulga aja Heliloojate Majas kokku Heliloojate Liidu liikmed — sügisene katse taaselustada uudisloomingu ühiskuumalust ei andnud tulemusi.

Liidu esimehe Jaan Räätsa ettepanekul arutati heliloojate ja muusikateadlaste kaheks organisatsiooniks lahknemise küsimust. Pärast tunnialalist poolt- ja vastuargumentide esitamist otsustati salajasel hääletusel vahekorraga 33:20 kokku jääda.

Seejärel tehti J. Räätsa ettepanekul järjekordselt muudatusi HL põhikirja. Juhtorgan sai tagasi oma endise nime „juhatuse“ (vahepeal „eestseisus“). Vaieldi selle moodustamise korra üle. Lepiti kokku, et kõigepealt valitakse juhatuses esimees, kes esitab oma ettepanekud juhatuses arvilise ja personaalse koosseisu kohta, millesse võidakse teha täiendusettepanekuid. Juhatus otsustati valida kolmeks aastaks, sama inimene võib olla esimeheks kaks aruandeperioodi.

Koosoleku edasine juhatamine usaldati A. Sõbrale. Esimehe kohale esitati 4 kandidaati. Pärast enesetaandamisi jäid võistlema kaks — L. Sumera ja J. Rääts. Mõlemad esitasid lühidalt oma platvormi. Salajane hääletus tõi 30:17 võidu L. Sumerale.

Uus esimees tänas usalduse eest ja ütles tunnustussõnu J. Räätsale organisatsiooni kauaaegse juhtimise eest — 1974. aastast alates. Siis pidas ta kitsamas ringkonnas, kuhu kuulus ka eelmine esimees J. Rääts, nõu, keda esitada juhatuses koosseisu. L. Sumera tegi teatavaks 9 kandidaati, saalist lisati A. Põldmäe ja E.-S. Tüüri nimi, viimane taandas end. Juhatuses liikmeskonda otsustati suurendada kümnele. Kontrolliti nimekirja. Lahkunute tõttu oli 1 inimene kvorumist puudu. Olukorra päästis J. Rääts, kes võttis pöuetaskust välja V. Tormise volituse esindada ka teda.

Salajasel hääletamisel osutasid juhatuses valituiks kõik esitatud nimekirja kantud: O. Ehala, R. Kangro, M. Kolk, A. Põldmäe, M. Põldmäe, R. Remmel, J. Rääts, T. Siitan, H. Tamberg, P. Vähi. Ei unustatud valida ka revisjonikomisjoni.

L. Sumera lubas uue juhtkonna tegevuskavast, kui see on selgemaks saanud, kirjutada ka ML-s.

UUED ORKESTRID TALLINNAS

Aprilli algul alustasid Tallinnas tegevust kaks uut professionaalset orkestrit.

Palgalise Tallinna Kammerorkestri juht on Tõnu Kajuste. Koosseisus on 5 esimest viiulit (Maano Männi — ühtlasi kontsertmeister, Ulrike Kristian, Andres Haav, Ruth Mägi, Terje Raidmets), 4 teist viiulit (Kristel Eeroja, Harry Traksmann, Eva Punder, Lasse Joames), 3 alti (Rain Vilu, Martti Mägi, Toomas Veenre), 2 tšellot (Mart Laas, Kaido Kelder) ja üks kontrabass (Jüri Lepp). Esimene esinemine on 7. mail Mustpeade Majas. Tulevikus kavatakse arendada tihedat koostööd Tallinna Kammerkooriga ühise kunstilise juhi käe all. Lepingu orkestriga sõlmis Tallinna Kultuurivalitsus 10 kuuks.

Mitmete orkestrite entusiastidest on moodustatud Tallinna Brass, dirigent Ott Kask. See orkester on planeeritud samuti 15-liikmelisena. Koosseisus on 5 trompetit (Jüri Leiten, Indrek Vau, Arne Saareväli, Taavi Kunto, Mihkel Metsala), 4 trombooni (Aabi Ausmaa, Väino Põllu, Valter Jürgenson, Hando Põldmäe), 1 eufonium (Toomas Uustalu), 2 metsasarve (Jüri Peetson, lahtine), 2 tuubat (Priit Paabo, Urmas Kõiv), pluss löökpillid (Madis Metsamart). 20. aprillil anti oma esimene kontsert „Estonia“ Talveaias.

Koos mõnede puupuhkpillimängijatega moodustavad need orkestrid koondorkestri „Tallinna Filharmoonikud“, mille mängijate arv kõigub vastavalt vajadusele. See orkester on esinenud koos „Jesus Christ — superstari“ etendustel ja plaanib seda edaspidigi teha, muuhulgas välismaal.

Järgmine etteaste on kavas 9. mail „Missis Estonia“ valimistel. Suvisel „Rock Summeril“ kavatakse anda ühetunnine kontsert. Ettevalmistamisel on „Rhapsody in Blue“. Orkestri dirigent on Tarmo Leinatamm.

ÜLIÕPILASKOORID NORRAS

Iga kolme aasta tagant korraldatavatel Põhjamaade üliõpilaskooride festivalil käisid seekord Tallinna segakoor „Noorus“ (osales ka eelmisel festivalil Turus) Raul Talmari juhtatusel ja Tartu Ülikooli Naiskoor — dirigent Vaike Uibopuu. Seekordsel festivalil 2.—4. aprillil Norra sadamalinnas Trondheimis lõi kaasa umbes 25 koori. Eri maade laule esitasid ka koondkoorid. Näiteks ühinesid „Noorusega“ Urmas Sisaski loomingu esitamisel üks Rootsi ja Soome üliõpilaskoor.

Järgmine festival toimub kolme aasta pärast Kopenhaagenis.

SOOMEPOISID LAULSID SOOMES

27. märtsist kuni 6. aprillini oli hiljuti aastaseks saanud Soomepoiste Meeskoor oma esimesel kontsertrisil Soomes. Praegu on kooris laulumehi neljakümne ringis. Kõik nad võitlesid aastatel 1943—1944 vabatahtlikena Soome Jätkusõjas. Nüüd on meeste keskmine vanus 70, kuid lauluindu jätkub neil veel kõrge easki. Koori juhatasid prof. Uno Järvela ja Harald Siiak.

Menukate kontsertidega esineti Lappeenranta, Imatra, Joensuu, Lieksa, Nurmese ja Kajaani esindussaalides, lisaks veel arvukatel

◆ Esinemine Joensuus

kohtumistel ning ka jumalateenistustel Lappeenranta ja Nurmese kirikus. Tagasi anti kontsert haigetele Kuopio Linna Tervishoiukeskuses. Koori repertuaar oli huvitav — lauldi sõjaajal sündinud sõdurilaule, vaimulikke muusikat, eesti ja soome koori- ja rahvalikke laule. Kontserdid esitas mitu lugu ka koori liikmetest loodud lauluansambel.

Esinemiste vahele mahtusid arvukad kohtumised kooridega, endiste võitluskaaslaste ja tuttavatega. Külastati Enso Gutzeiti tehaseid ja Imatra jõujaama, tutvuti Soome sõjatehnika ja väeosade elukorraldusega, saadi osa Karjala elust-olust. Samuti meenutati kangelaskalmudel võitluskaaslast, asetati pärg 1991. a. augustis Luumäel avatud JR 200 mälestusmärgile.

Pingelise turnee valmistasid ette Vantaa-sõjaveteranid, kellele olid abiks teiste esinemispaikade koorid, veteranid ja linnavalitsused.

Koori sidemed Soomega jätkuvad. 17. aprillil esineti koos Pori Sõjaveteranide laulukooriga Tallinna Reaalkoolis. Sügisel on plaanis järgmine kontsertreis üle lahe, siis Lääne-Soome.

Tekst ja foto
Peeter Langovits

AUSTATI MITUT JUUBILARI KORRAGA

Räpinas korraldati omakultuuripäeva nime all muusikaüritus, kus meenutati ja austati omakandi muusikamehi. Kuna paljudel neist on sellel aastal juubelid, siis tähistati neid kõiki ühise suure kontserdiga. Esinesid kohalikud koorid, orkestrid ja ansamblid.

Õhtut alustati manalatele läinute mälestamisega. 140 aastat sündinud ja 60 aastat surmast saab sellel aastal Räpina endisel organistil ja köstril Johannes Raudsepal; 90-aastaseks oleks saanud rahvapillientusiast Eik Toivi ja 85-aastaseks pedagoog-rahvapillimees Elmar Luhats. Meenutati ja mälestati ka Gustav Ernesaksa.

Järgnesid juubilariid, keda oodati õhtust osa saama. Iga viie aasta tagant on kodukoht mees pidanud maestro Richard Ritsingut, kellel täitus tänavu 90. eluaasta. Kahjuks juba teist korda tuli maestro sünnipäeva pidada ilma tema osavõtuta. Küll aga esitati palju tema ja Gustav Ernesaksa loomingut.

Kogunes ka päris mitu kohaliku tähtsusega kultuuritegelast-juubilari. Nendeks on asendamatult eluaegne puhkpillimees Johannes Korb (80 — mängib praegugi), rahvapillientusiast Heino Mähar Verioralt (70), koorijuht Rafael Kindsigo (70), Räpina kiriku organist ja koorijuht Laine Leppma (70), muusika- ja kultuuritegelased Janhard Kaldoja, Martin Aruküla ja Eha Kaare (kõik 65). 55-seks sai kauaaegne kultuurientusiast, muinsuskaitse esinaine Valve Tambets.

Juubilaridele anti rohkesti lilli ja kingitusi.

Maret Kolsar

ORKESTER 40 -, DIRIGENT 90-AASTANE

20. märtsil, just kevade esimestel tundidel, tähistas Aseri LIIVI ORKESTRI 40. juubelit. Selgi korral oli, vaatamata kõrgele bussipileti- või bensiinihinna, paiksetele mängumeestele toeks tulnud kunagisi Liivi orkestri poisse, mängimas oli ka Kiviõli puhkpilliorkester „Memory“. Pärast Aserile keerulist — töötä ja rahata — sügistalve oli too puhkpillimuusika õhtupoolik helge ja lootustandev. Oli palju õnnitlejaid ja lilli, kontserdi järel peolauas paukusid šampusekorgid, lõigati torti ja kringlit, vahutas koduõlu. Orkestri tähtpäeva austasid talve lõpul taas käima läinud tehase direktor Gennadi Golubkov ja kunagine direktor Nikolai Fedjukin. Viimane tuli Aserisse just 40 aasta eest. Tal on meeles, et ühel tema esimestest koosolekutest kõneldi puhkpilliorkestrist ja tehas ostis sügiseks meestele pasunad. Dirigent Liivi kohta ütles ta: „Tema on Aseri Ernesaks.“

See on täpselt öeldud. Jaanuaris oma 90-aastast juubeli-sünnipäeva pidanud Elmar Liiv pole ainult puhkpilliorkestri juht, vaid ka kauaaegne muusikaõpetaja, kes tänavugi eesti vanima tegevõpetajana juhendab oma koolinoorte laulupeole minevat rahvapilliansamblit. Tema käe alt on tulnud palju pillimehi. Mõned on muusika valinud elukutseks. Konservatooriumi lõpusirgel on saksofonist Virgo Velde, kes täiendab end ka Soomes Sibeluse Akadeemias, ning esimesel kursusel õpib trombooni Kait Tiitso.

Elmar Liiv pole ainult muusik. Ta on olnud ka matemaatika, füüsika ja poiste tööõpetuse õpetaja. Samuti koolidirektor. Sõja järel Kadrinast Aserisse tulles tõi kaasa vana kooli vaimu. Tolle malli järgi oli koolmeister ka kogu paikkonna seltsielu eestvedaja ja kultuuripildi kujundaja, pidi oskama juhtida koori, pillimehi ja näitemängu. Ja küllap see ellusuhtumine on aidanud säilitada ka tema nooruslikkuse, ütleb ta ju end tundvat *kõige rohkem 55-aastasena*. Kevadel Tallinnas Kooriühingus asju ajades tekitanud ta seal paraja eelvuse väitega, et hakkavat vist vanaks jääma, kuna

◆ E. Liivi orkestri 40. aastapäev

V. Kalda foto

Tõnismäele tõusmine ajavat veidi hingeldama. Aserlased on Liivi nooruslikkusega harjunud.

Samuti sellega, et Elmar Liiv ja tema puhkpilliorkester seostuvad Aseriga sama palju kui meri ja tehas punase tellise ja kuivendustoruga. Kohaliku rahva pidupäevad jäävad meelde rõõmsamate puhkpillipaladega, leinamaja õuel puhutakse kurbi viise. Kahel-kolmel aserlaste põlvkonnal on arvata igaveseks mälus üks tuttav pilt. Tagapool kobaras läikivad pasunad ja suur trumm Jaanru Antsu kõhul. Esiplaanil halli, nüüd juba lumivalge peaga Elmar Liiv, tagantvaateski laitmatult istuv pasunak ja nõeltevaks viigitud pükstes — nii stiilne, nagu enam ei osata ollagi.

Pärja Kesküla

PUHKPILLI ÕPPIMINE POPULAARSEKS!

Töötan neljandat aastat Saaremaal Orissaares puhkpilliõpetajana. Samuti juhatan muusikakooli õpilastest koosnevat puhkpilliorkestrit.

Kui neli aastat tagasi Orissaarde saabusin, ei leidnud eest kedagi, kes oleks osanud puhkpilli mängida. Panin kuulutuse õppimisvõimaluste kohta alevi teadefahvlile. See oli väljas vähemalt kuu aega. Kirjas oli ka kontaktelefon. Ei olnud ühtegi huvilist. Ötsisin üles keskkooli laulmisõpetaja, kes teadis öelda mitme poisi nimesid, keda ta mäletas olevat laulnud lastekooris. Helistasin kõigile isiklikult koju ja küsisin, kas nad soovivad puhkpilli õppida. Seitsmest poisist kuus olid huvitatud. Siit järeldub, et individuaalsel lähenemisel on hoopis teine mõju kui anonüümsel kuulutusel või reklaamil. Eriti puhkpillimuusika osas. On ju väga hästi teada, et Eesti muusikakoolide sisseastumiskatsetele tuleb enamus soovijaid mõttega alustada klaveriõpinguid. Puhkpilliõppimisele on äärmiselt vähe. Kas poleks muusikat õppida soovijatele vaja välja pakkuda võimalust alustada puhkpilliõpinguid? Seda ESITEKS.

Kui mul asi käima läks, selgusid uued kitsaskohad.

TEISEKS — napib häid etüüde algajatele. Praegu levinud puhkpilliõpikutes on alguses põhiliselt pikkade nootide harjutused ja järgmised etüüdid on juba liiga suure ulatusega. Täiesti puuduvad aga head harjutused kvindi ja oktaavi piires. Just nende abil saaks õpilane kõige kasutatavamas registris mängukindluse kätte.

KOLMANDAKS. Probleemiks sai heade dueti- ja trionootide nappus. Kui õpilane

on esimeste kuudega omandanud sõrmestiku, lihtsamad heliredelid ja kergemad palad, peaks minu arvates talle andma ruttu võimaluse teiste pillidega kokku mängida. See annab õpilasele täiesti uue impulsi aktiivse pilliõpingu jätkamiseks. Samuti oleks hea vahelduseks mängida triosid ja teisi erinevate koosseisudega palasid. Kõige parem oleks, kui õpilane saaks varakult orkestris kaasa mängida kasvõi mõne lihtsa loo. Siis saab ta kõige rohkem tunda oma töö resultaati. Tunduvalt igavam ja raskem on õppida neil, kellel see võimalus puudub. Pealegi saavad enamikust pilliõppijast orkestrimängijad, mitte solistid. Orissaares õnnestus meil esimesed lihtsamad orkestripalad kokku mängida kolmandal kuul. Poole aasta pärast oli orkestri esimene esinemine.

NELJANDAKS. Kui puhkpilliorkester tegutseb juba stabiilselt, oleks hea teha midagi vahelduseks, et näidata puhkpilli kasutamise võimalusi. Orissaares orkestreris mõned tuntud estraadilood. Lisasin puhkpillidele keelpillid ja solisti. Mõõdunud aasta lõpus lavastasime rock-opeeri, kus esines seitse solisti ja puhkpilliorkester koos keelpillidega. Nii said õpilased hea pillimängu praktika.

Otstarbekas on puhkpilliorkestrile varakult liita trummitüdrukud. See annab kollektiivile hoopis teistsuguse väljanägemise ja teise õhkkonna.

VIIENDAKS tahaksin puudutada pillitundide läbiviimist. Tundub, et õppimine edeneb paremini, kui tunnis viibib ühe õpilase asemel kaks või kolm. Õpilasi küsitledes selgus, et neile meeldib koos

sõbraga tunnis olla. Tekib ka võistlusmoment: kes mängib etüüdi paremini. Ega keegi taha kehvem olla. Pealegi on hea, et õpilane saab vahepeal puhata. Võimalus on mängida ka triot või duetti. Ja üks psühholoogiline moment. Pahatihti suhtuvad eakaaslased halvastavalt nn. „pasunamängu“. Sellepärast on oma seltskondliku ringi tekkimine väga tähtis. Muidugi puudutab see algajaid. Kui mitu õpilast on üheaegselt tunnis, tuleks seda pikendada. Samas peaksid ikkagi teatud sagedusega toimuma täiesti individuaalsed tunnid. Kuna tegemist on loomingulise tegevusega, võib vastavalt vajadusele lisada tunni pikkusele 5 või 10 minutit, või need maha võtta. Kõik sõltub õpilase huulte vastupidavusest ja üldisest väsimusest.

Muidugi nõuab tunnis mitme õpilasega tegelemine õpetajalt tunduvalt rohkem energiat.

Avaldaksin arvamust ka õpilaste muusikakooli valimise kohta. Tihti on osutunud targemaks võtta õppima vähem andekas õpilane, kes seda ise väga soovib, kui selline, kes on andekas, aga tuli ema käsu peale. Ideaalne on muidugi, kui õpilane väga soovib õppida ning on samas ka väga musikaalne.

Lõpetuseks märgiksin, et nii puhkpilli kui ka iga teise intrumendi õppimine on Orissaares, eriti õpilaste seas, saanud väga populaarseks. Puhkpilliorkester on leidnud oma kindla koha selle aleviku elurütmis.

Muusikaõpetaja ja dirigent
Valdo Rütelmaa

TEOORIA

Inimene on ikka tunnetanud oma väiksust ja abitust elu grandioossete jõudude ees. Seepärast on ta otsinud jõudu vahenditest, mis aitaksid teda ta püüdlustes suure täiuse poole ja ühtlasi vähendaksid olemishirmu. Üheks selliseks vahendiks oli, on ja jääb muusika. Ammustel aegadel elanud kreeka filosoof Pythagoras jagas muusika kolme tasandisse:

— *musica mundana* e. maailmamuusika, s.o. kõiksuse harmoonia, makrokosmos;

— *musica humana* e. inimesemuusika, s.o. sisemine harmoonia inimeses, mikrokosmos;

— *musica instrumentalis*, s.o. kõrvaga kuuldav muusika.

Tegeldes inimesemuusikaga kuuldava muusika kaudu, on võimalik osa saada maailmamuusikast ehk: kuuldav muusika on inimese teenistuses, et viia tema rütmid kokku universumi rütmidega.

Muusikat saab kasutada kui turvalist pelgupaika, kus üle elada kriitiline olukord või kuhu end teiste inimeste eest peita. Muusikalist teed võib kasutada isegi siis, kui verbaalne suhtlemine on võimatu; selline situatsioon esineb mõnede psüühikahäirete korral ja siis on muusika sillaks kontaktide loomisel. Muusikaterapiat (MT) võiks tinglikult nimetada psühhoteraapia eriliigiks, mis mõjub ravivald muusikalise tegevuse kaudu. Muusika kasutamine raviotstarbelisena on ajalooliselt vanem ta esteetilisest funktsioonist: traditsioonalkultuurides mõjutavad nõiad muusikalise rütmiga inimese bioloogilisi rütme, et haigusi kõrvaldada.

Kuidas toimivad erinevad muusikalised elemendid? Rütmil võib olla ergastav, stimuleeriv toime, näiteks ergutab ja tõstab lihastoonust kiire trummipöör, südame-veresoonkonna tööle mõjub hästi valsirütm; kuid rütm võib ka masendust põhjustada, kurbust valla päästa. Ka teised muusika ajalise liikumise omadused — tempo ja meetrum — lisavad muusikale väljenduslikkust: rahu või ka nukker meeleolu sisaldub aeglases, jõud kiires tempos. Tavaliselt hakatakse muusikat hindama meloodiast või teemast lähtudes. Meloodia, olles kunagi loodud helilooja enda mõtetest, loob kuulajas nüüd mõtted temast endast. Kui meloodia tekitab rahu, langeb pulsi sagedus ja tugevnevad südame kokkutõmbed, kui see häirib, on olukord vastupidine. Harmoonia lisab meloodiale värvingut. Dissoneerivate, teravate akordidega saab edasi anda pinget ja dramatismi, konsoneeriva harmooniaga ülevaid tundeid. Nii romantikud kui ka impressionistid ja ekspressionistid kasutasid oma loomingus palju dissonantsi. Helilaadidest annab mažoorne muusika edasi rõõmu ja valgust, optimismi, minoorne muusika väljendab kurbust, on varju-muusika. Loomulikum kõigist tonaalsustest (organismile füsioloogiliselt omasem) on Do-mažoor, sellest saame valgust ja sära, müstilise ja rusuva elamuse võib kuulajas tekitada Fa-diees-mažoor.

MT puhul on oluline seegi, mis pille mingis muusikapalas on kasutatud. Näiteks on gong löökpillina salapärase, isegi õudust tekitava kõlaga, flööt on mahe ja rahustav, kusjuures flöödit ja keelpillidelt saame õrna tämbri, vaskpillidega väljendatakse dramaatilisi momente.

Vaatame korraks ka heliloojate aknasse. Iga ajastu muusikud on mingile aspektile erilist rõhku pannud. Romantikud rõhutasid oma loomingus tundesfääri, ekspressionistid tõid esile äärmuslikke emotsionaalseid seisundeid, renessansiaja autorid ülevust ja rahu. MT ei ole ainult rahulolu seisundi saavutamine muusika abil, vaid kujutab endast protsessi, mille mõnes etapis võib vajalikuks osutada psüühilise pinget tõstmise kuulajas. L. van Beethoveni 5. sümfoonia ja Sonaadis nr. 23 esineb dramatismi ja ärevust tekitav saatuse teema: koputus. F. Schuberti „Lõpetamata sümfoonia“ on traagiline, siingi on romantilisele sümfooniale omase saatuse teema. F. Chopini loomingust leiame kurbust ja valu, tema Klaverisonaat b-moll on kõrvutatav L. van Beethoveni ülalnimetatud „Appassionataga“. H. Berlioz „Fantastiline sümfoonia“ on kirjutatud ajal, mil helilooja enesetapumõtteid haudus. Nimetagem veel mõned heliloojad, kelle loominguga võib kuulajat „ärritada“ — G. Mahler, J. Brahms, A. Schönberg, D. Šostakovitš.

Ärevuse tekitamise vastandiks on rahustava, lõõgastava või ka elurõõmsa tunde loomine. Sedagi leiame muusikateostest piisavalt. P. Tšaikovski klaveri- ja viiulikontsertides on rõõm ja valgus. R. Schumannil on loomingus esiplaanil romantismi elurõõmus külg. Cl. Debussy muusika peegeldab looduse värvirikkust, on ühtlase rütmiga, mõtlik ja uinutav. F. J. Haydni loomingus avaldub ülev rõõm, näiteks tema Re-mažooris kirjutatud „Londoni sümfoonia“ on optimistlik ja elurõõmus.

Eraldi mainimist väärib A.N. Skrjabin muusika selles kohati

esineva müstilisusega ja J. Sibelius muusika oma põhjamaise saagalikkusega. Ja muidugi J.S. Bachi sügavalt läbielatud muusika, eriti prelüüdide ja fuugade meeoleolud: rõõm ja kurbus, süvenenud mõtisklus, hardus. Tema muusikas olev korrastatus kandub üle kuulajasse.

Muusika mõjub inimese funktsioneerimise kõigile tasanditele: füüsilisele vibratsioonina, füsioloogilisele endokriinsete ja vegetatiivsete reaktsioonidena, intellektuaalsele struktuursele tajuna ja vaimsele esteetilisele elamusena. Muusikat kasutatakse närvisüsteemi erinevate häirete raviks, aga ka kehaliste haiguste puhul, sest tema toime on neurofüsioloogiline. Ehk täpsemalt — muusika mõjub eelkõige kesknärvisüsteemi emotsionaalse keskuse (limbilise süsteemi) kaudu vegetatiivsele närvisüsteemile ja edasi vereringele, südamele jt. organitele. Mida lähedasem on heli puhasoonile e. siinuslainele, seda paremini liigub ta närvisüsteemis, näit. flöödimuusika. Heli liikumisel närvi teedes põhineb ka muusika kuulamisest tulenev diagnostiline väärtus; analoogselt kasutab neuroloog heliharki. Kõrge sagedusega muusika kasutamisel oleks vajalik mõningane ettevaatus, et vältida haigushoo puhkemist võimaliku orgaanilise ajukahjustuse olemasolul. Madala sagedusega helid mõjuvad tavaliselt lõõgastavalt ja rahustavalt. Muusika toime sõltub ka kuulaja närvisüsteemi tüübist: sissepoole pööratud hingeeluga introvertidele avaldab muusika suuremat mõju kui ekstravertidele. Kõrge ärevustase ja emotsionaalne ebastabiilsus teevad inimese samuti muusikale vastuvõtlikumaks.

MT on koolkonniti jagunenud asukohajärgselt: USA-s, Austrias-Saksamaal ja Põhjamaades. Peatuksimegi pikemalt viimasel kui kõige lähemaloleval. Koolkonna rajajaks on rootslane Pontvik, kes tuntud analüütilise psühholoogia rajaja C.G. Jungi mõttekaaslasena näeb muusikas eelkõige vahendit, tungimaks psüühika süvakihtidesse, alateadvusse. Jung on öelnud, et muusika peakski olema oluliseks osaks igas terapeutilises analüüsis, sest ta jõuab sügava arhetüüpse materjalini, milleni muidu analüüsi käigus vaid mõnikord jõutakse. Pontviki arvates on muusika arhetüüpseteks kujunditeks hälli- ja rahvalaul, J.S. Bachi instrumentaalmuusika, koraalid. Põhjamaade koolkonnast on pärit ka vobroakustiline suund MT-s, rajajaks norralane O. Skille. Siin pole muusika enam kõrvaga kuulatav, vaid madalsageduslikud helid toimivad mikro-massaažina otse kehale. Meetodi täiustajana on tuntud ka soome muusikaterapeut P. Lehikoinen. (Vt. konkreetsemalt lk. 5 — toim.).

MT meetodid on nime saanud verbaalse psühhoteraapia järgi. Olulisimad oleksid:

- psühhodünaamiline: muusika kui vahend, et jõuda alateadvusse, teadvuse poolt väljatõrjutud materjalini;
- käitumuslik: muusika kui kinnitaja või motiveerija uue käitumise õppimisel;
- humanistlik: muusika kui usaldusliku terapeutilise õhkkonna looja ja tunnete peegeldamise abistaja;
- probleemi- ja lahenduskesksed lühiteraapiad: muusika kui kliendi enesekindluse toetaja ja tugevdaja.

Lähemalt vaataksime esimest, psühhodünaamilist MT-t, sest just siin püütakse jõuda inimest vaevava haiguse põhjusteni. Muusikaga minnakse tagasi isiksuse arenguliselt varasema struktuuri juurde. See on tagasimineku, regressiooni edasimineku, tervenemise eeldusena. Näiteks südamerütmi muusika, mis on inimesele tuttav juba varasest, emaga lähedalt seotuse east. Kasutades kujutlusmatku, joonistamist, maalimist jm., on võimalik kätte saada kujundite ja sümbolite, mis annavad alateadvusest häiresignaale. Väljatulev materjal arutatakse teraapia käigus läbi, teadvustamisest algab ka paranemine.

Omaette teema on muusika kasutamine lõõgastustreeningul, mil muusika esitatakse koos verbaalse sisendusega. Tänu muusika toimele on terapeutiline efekt kiirem ja tugevam. Palju häid sõnu on lausutud spetsiaalse, aeglase meetrumiga muusika *Mind-Body-Tempo* kohta. Sellise muusika abil toimuks otseku keha sise- ja väliskeskonna rütmide sünkroniseerimine. Inimese südame rütmisagedus võib väheneda, samuti pinget ja ärevust. Sama toimet omistatakse ka barokkmuusikale ning üldse monotoonsele, aeglase rütmiga muusikale. Üldreeglist on ka erandeid, tulenevalt inimese individuaalsest eripärasest ja häire iseloomust. Neil erandjuhtudel ei pruugi ärevus üldse taanduda, kipub kohati hoopis kasvama.

MT ei tunne ealisi piire. Sageli annab muusika lapsele tagasi heaolutunde koos võimalusega end vabalt väljendada. MT sisaldab suure osaloomingulist komponenti ja lapseski on see niisama kergelt äratav ja vastuhelisev. Ka täiskasvanud inimeses ärkab muusika mõjul laps, kes terapeudi käekõrval sammub tervenemise poole.

RAVI PRAKTIKA

Viljandi Haigla taastusraviosakonna muusikaravi kabinet moodustati 1989. aastal. Mõtte algataja Boleslaw Weidebaum on muusikaterapiaga tegeelnud juba kümme-kond aastat. Ligi kuus aastat kulus Christoph Schwabe õpetuse uurimisele. Punktmassaazi õppis B. Weidebaum jaapanlase Naki Moshi juhendamisel Varssavi Ülikooli juures korraldatud kursustel. Eestis oli võimalik end täiendada Tallinna Pedagoogikailikooli muusikaterapia kursusel, mille läbiviijad olid Sibliuse Akadeemia õppejõud Soomest.

Kabineti varustus täienes 1991. aastal vibroakustilise voodiga, mis muutus kõige olulisemaks ravivõtteks kabinetis. Tähtis on madalsagedusheli mõju inimese kehale.

Voodi leiutaja on Olav Skille Norrast, seda täiustas soomlane Petri Lehikoinen.

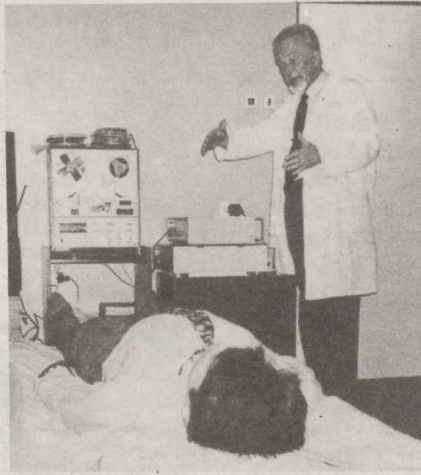
Algselt põhines muusikavoodi raviefekt vaid sünnihelidel. Kuna aga sünniheli pole eriti meeldiva kõlaga, võttis hr. Weidebaum kasutusele meloodilise muusika.

Muusikarepertuaari aluseks on võetud Schwabe programm, mida tuli eesti patsientidele parasjagu kohandada. Ravitakse ju ka spetsiaalsete sõnalis-muusikaliste kompositsioonidega. Kuna voodi vajab madalate toonidega muusikat, saab enamasti kasutada klassikateoseid suurte sümfooniaorkestrite esituses. Boleslaw Weidebaumi tähelepanekute kohaselt on üks sobivamaid helistikke F-duur, eriti emotsionaalsetele patsientidele sobivad Beethoven, Schubert, Liszt. Täiesti asendamatu ja eriti efektiivne on Bach'i muusika, mille kord mõjub tasakaalustavalt ja rahustavalt, mahendab emotsioone ja korrastab mõistust. Kõik oleneb igast konkreetselt inimesest, tema hingeseisundist antud hetkel. „Muusika mõjutab inimese emotsioone, sõna aga mõistust,“ kinnitab Boleslaw Weidebaum. Ja lisab: „Seega on efekt kaheksaosaline. Kuna muusikaterapia on üks osa psühhoterapiast, siis õigustab see ennast üldtüüpi haiglas väga hästi.“

Muusikaterapias on viis haru:

- 1) ajukahjustused;
- 2) psüühikahälbid;
- 3) arengupeatused;
- 4) alkoholism ja narkomaania;
- 5) regulatiivne muusikaterapia.

Selle viimasega tegelebki hr. Weidebaum Viljandi Haiglas. Tema kontingent on psühhosomaatiliste hälvetega patsiendid, s.t. patsiendid kehaliste sümptomitega, mis

◆ Boleslaw Weidebaum teeb Viljandi Haiglas muusikaterapiat

E. Veliste foto

väljenduvad psüühiliste hälvetena. Ja ka psühhogeensete sümptomitega, mis väljenduvad somaatiliste (kehaliste) hälvetena.

Haiglas viibivaid patsiente võetakse kabinetis reeglina vastu ainult raviarsti suunamisel. Mõningal määral teenindame muusikaravile soovijaid väljastpoolt haiglat, selgitab hr. Weidebaum.

Muusikaterapia on kompleksne ravi. Ühte seanssi mahub psühhoterapia, millest 25 min. kulub vibroakustilises voodis. Pealtnäha tavalise voodi põhja on monteeritud kõlarid, millest kiirguvaid helisid saab suunata kehale ka lainetena, s.t. teha helimassaazi. Pärast muusikasängist tõusmist ootab patsienti punktmassaaz. Kokku kestab protseduur 50 minutit.

Selline ravi nõuab ravijat väga palju energiat. „Minu töö teeb mulle rõõmu,“ ütleb B. Weidebaum, „olen ju ise terve pika päeva muusika sees. Suurim rõõm on patsientide tervenemine.“

Pisut statistikat

Aastas saab selles kabinetis ravi ligi 250 inimest. Keskmiselt tuleb 5 raviseanssi patsiendi kohta.

Muusikaravi efektiivsus: väga hea — 35%, hea — 15%, rahuldav 20%, kokku siis positiivne tulemus 68% patsientidest.

Mujal Eestis on madalsagedusvoodid veel Elva Haiglas, Kohila ja Jüri ambulatooriumis, Pärnu Polikliinikus. Boleslaw Weidebaumi sõnul antakse neis paigus täiesti professionaalset abi.

Marina Tamme

kütkestavalt ainulaadsed meloodia- ja rütmihakumised ning -segunemised, mis on seni mõeldavad olnud vaid hästihäälestatud instrumente kasutades. Uus instrument pakub mitmeid rakendusvõimalusi:

* Vabalt valitud helikombinatsioonid (näit. pentatoonika, täistoonid). Ideaalne saade soolopillidele, lauludele või instrumentaalansamblitele ning melorütmilise rahvamuusika loovale improvisatsioonile.

* Ette määratud helikõrgusega pakub Longophon laia rakendusvõimalust muusikaliteratuuri esitamiseks minimalismist, kaasaegsest löökpillimuusikast ja rahvamuusikast.

* Helieksperimentide raames saab kujundada assotsiatiivseid improvisatsioone, samuti kommunikatiivseid grupiimprovisatsioone. Eriti häid tulemusi on Longophon andnud kasutamisel muusikaterapias.

„Musik und Bildung“ 3/92

PÄRNU OOPERI SÜVEKURSUSTE AJAKAVA

Kursused toimuvad kolmes järgus.

31.05 — 01.06 kell 9.30—11.00 peab Tallinna Konservatooriumi õppejõud Maris Valk-Falk 2 tasuta loengut Pärnu Muusikakoolis teemal „Kuidas otsida õiget Mozarti stiili“.

5.—10.07. on samuti Pärnu Muusikakoolis Matti Pelo fasulised kursused vokalistidele, iga päev orienteeruvalt kella 10-st kuni 18.15 vaheaegadega. Lõpuks avalik kontsert.

02.—06.08. peab Timo Lipponen Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis hommikupoolikul 9.30—11.00 5 tasuta loengut W.A. Mozarti ooperist „Figaro pulm.“

Sellele järgneval 9.—10.08. sama ooperi tasuta avalikud proovid Pärnu Vanalinna Põhikoolis.

Lähem informatsioon Pärnu telefonil 4 17 63.

VÄLISMAALT

Pavarotti põlv haige

Kuulus tenor Luciano Pavarotti jättis 1. aprillist põlvevalu tõttu ära oma esinemised „La Scalas“. Planeeritakse põlveoperatsiooni. Edasiste esinemiste kava on lahtine.

G. Solti — laureaat

Tänavu sai teist aastat järjest Prantsusmaa kultuuriministri auhinna lüüriliste lindistuste eest ungari päritolu 80-aastane inglise dirigent Georg Solti. See anti talle Richard Strauss'i ooperi „Varjudeta naine“ juhutamise eest Viini Filharmonikute ja tuntud lauljate, k.a. P. Domingo osalemisel.

KALLE RANDALU... (algus 1. lk-l)

on palju andnud. Kõige rohkem sisemise vabaduse mõttes.

— Vabadus...?

K.R.: Vabadus algab inimese SEEST. See on väga sügav tunne — olla vaba. Sa pead iseendas selles selgusele jõudma, mis see tähendab, s.o. kuidas sa suhtled oma ümbrusega ja mida sa ootad.

— Oled Sa iseenda jaoks harmooniline natuur? Või on sul iseendaga konflikte?

K.R.: Järjest rohkem on mind huvitama hakanud üks lihtne küsimus — „KUIDAS?“ Nii klaverimängus kui õpetajaametis. „MIKS?“ on ju teatavasti kõige tugevam küsimus. See ei ole mind kunagi vaevanud, aga kohe see järgmine — KUIDAS?! See teeb minu jaoks töö põnevaks ega jäta mind rahule. Ma olen võimeline väga raskeid lugusid väga lühikese ajaga selgeks õppima ja ka ette kandma. Aga siis tekivadki need küsimused: kuidas seda arsenalit kasutada, mismoodi fraseerida, kuidas see on ikka mõeldud, mil kombel ühendada seda loogilisse tervikusse.

Juhtub, et lihtsatest selgetest asjadest saavad suured mõistatused. Mõnikord tuleb just tänu niisugustele mõtetele hoopis uus lahendus, mõnikord mitte. Siis on vaja teos kas ära unustada või proovida mõelda, mis selles esialgses spontaanses variandis oli õiget ja huvitavat. See on üks lõpmata põnev töö.

JA ILUS ON TA KA.

* * *

Siinkohal lõpeb ajalehejutt, kuid mitte jutujamine Kalle Randaluga. Muusikast, Tallinnas antud soolokontserdist, kavade kokkupanemise kunstist, oma pedagoogitööst ja õpilastest, kammeransamblistest ja kontsertesinemistest jne. jne. pajatab ta oma intervjuus, mis läheb eetrisse Riigiraadio I Programmis 14. mail.

Virve Normet

INSTRUMENTAARIUM

Longophon

Firma Schlagwerk Klangobjekte pakub oma uue instrumendi Longophon abil samaaegse pillimängimise võimaluse mitmele muusikule. Mängijad peavad istuma vastakuti ning oma massiivsete löögipulkadega umbes 30—40° nurga all lööma omavahel ühendatud helivarbadele.

Sellisel mängimisel tekivad paljud

„ELLERHEIN“

„Muusikaleht“ on juba ära toonud kolme Eesti sümfooniaorkestri koosseisud ja kirjutanud nende töö iseärasustest. Nüüd teeme algust ka vokaalkollektiivide tutvustamisega. Alustame noorimast—koolilastest, eesti tunnustatuimast tütarlastekoorist „Ellerhein“.

14. septembril 1951. a. pani Heino Kaljuste aluse lastekoorile, mis 1969. a., kui tähistati 100 aasta möödumist I laulupeost, sai oma nüüdse nime „Ellerhein“. Praegu on dirigendiks Tiia Loitme, kes alustas 1970. tööd kooriga Heino Kaljuste kõrval. Solfedžot õpetab Ülle Sander, muusikateooriat Maria Monk. Kontsertmeisteriks on Katrin Kuldjärv, hääleseade Ester Lepalt.

Kahetunnilised proovid toimuvad kolm korda nädalas „Kullo“ huvikeskuses. (endises Pioneeri Palees). Paljud tütarlapsed plaanivad muusikaõppimise jätkamist, mõnest on saanud tunnustatud solistid (Meeli Kallastu, Pirjo Levandi-Kauge jt.)

Koor on alati osa võtnud laulupidudest. Pikk kevadkontsert on igal aastal kavas „Estonia“ kontserdisaalis, fingimata esinetakse Eestis viimastel aastatel jõulude ja lihavõttepühade ajal.

Oldse on antud üle 1700 kontserdi, nendest viimasel ajal suur osa — ja edukalt — välismaal. Repertuaar koosneb paljude maade heliloojate klassikast ja muust muusikast, suurelt osalt kirikumuusikast. Loomulikult lauldakse ka eesti heliloojate, peamiselt Veljo Tormise ja Urmas Sisaski teoseid.

Selle aasta programmis on muuhulgas osalemine konkurssides Prantsusmaal, kus „vanem“ koosseis konkureerib naiskooridega.

Katrin Viks

KOORI NIMEKIRI 1993. a. kevadel

I sopran:

1. Altnurme, Maret
2. Altrov, Kirke
3. Elhi, Anne-Ly
4. Hibus, Kerli
5. Jaanson, Eva
6. Jalukse, Leana
7. Kanepi, Evelyn
8. Kaun, Katrin
9. Koger, Katrin
10. Koger, Margit
11. Laidam, Anne
12. Loddess, Kadri
13. Luht, Kristiina
14. Malm, Soili
15. Manitski, Birgit
16. Mickfeldt, Juta
17. Mikk, Karmen
18. Maripuu, Vivian
19. Parve, Maarja
20. Priks, Sille
21. Pöld, Diana
22. Rodi, Kristi
23. Saar, Virve
24. Saidla, Sigrid
25. Saks, Maarja
26. Südra, Kairit
27. Soomets, Maria
28. Tammsalu, Elo
29. Tuisk, Ingrid

30. Valdma, Tuuliki

31. Veerits, Triin
32. Voll, Margit
33. Värvimann, Anne

II sopran:

1. Aarma, Eike
2. Arbert, Kerdu
3. Bogatkin, Mari
4. Dub, Jana
5. Eplik, Süri
6. Hagel, Ingrid
7. Hints, Keit
8. Jõe, Marit
9. Jõe, Melika
10. Koolme, Marge
11. Kuiva, Krista
12. Lehis, Mari
13. Lehtlaan, Katri
14. Lepalaan, Helen
15. Lökk, Lembe
16. Liiv, Marilin
17. Mariste, Külli
18. Murd, Piret
19. Pentikäinen, Kadri
20. Randma, Anu
21. Reinaste, Eva
22. Rosenblad, Ingve
23. Saat, Riste
24. Soodla, Marika

25. Soosaar, Monika

26. Tampuu, Mari
27. Vasserman, Triin
28. Viks, Katrin

25. Vanaselja, Katrin

26. Vilgats, Marion
27. Voolaine, Signe

II alt:

I alt:

1. Altmäe, Ade
2. Argos, Gerli
3. Jöks, Teele
4. Jääts, Merle
5. Karus, Kai
6. Kontson, Kaia
7. Kontson, Katre
8. Lill, Juuli
9. Nebel, Jette
10. Paldra, Pille
11. Paltser, Triinu
12. Parikas, Kadri
13. Pentikäinen, Mari-Liis
14. Piik, Kadri
15. Plakk, Liis
16. Putnik, Helen
17. Raidmets, Kaisa
18. Remmelga, Hele
19. Savi, Veronika
20. Saava, Kristi
21. Suurorg, Sirlu
22. Teppan, Airi
23. Tiik, Jane
24. Toomla, Agnes

1. Aasmaa, Mai-Liis
2. Aimla, Kerstin
3. Ebber, Kristiina
4. Friedenthal, Liis
5. Kaldre, Regina
6. Keerma, Kristel
7. Kleiner, Klarika
8. Kõivumägi, Kai
9. Leisalu, Veronika
10. Mank, Maria
11. Martin, Anu
12. Ott, Margit
13. Paluste, Anneli
14. Pihl, Terje
15. Püsang, Mari
16. Pöld, Evelin
17. Randmäe, Piret
18. Rauk, Ruth
19. Rumvolt, Liana
20. Sirel, Eeva
21. Sulg, Katrin
22. Toomar, Triin
23. Treufeld, Irma
24. Urvak, Pirjo
25. Uustani, Kelli
26. Uutma, Kadri

Saavutusi

- 1977 I preemia ja kuldmedal lastekooride konkursil Celfes, Jugoslaavias
- 1988 jagatud I preemia Canadas Powell Riveris Kathaumix konkursil
- 1988 II preemia naiskooride kategoorias Tallinna Rahvusvahelisel Koorifestivalil
- 1990 I koht Rahvusvahelisel Lastekooride Festivalil Gissenis, Saksamaal
- 1990 I koht Rahvusvahelisel Lastekooride Konkursil Tolosas, Hispaanias
- 1990 II preemia naiskooride kategoorias Tallinna Rahvusvahelisel Koorifestivalil
- 1992 II-III preemia mees- ja naiskooride kategoorias Rahvusvahelisel Konkursil Hispaanias, Tolosas
- 1993 Grand Prix Rahvusvahelisel Lastekooride konkursil Nantes'is Prantsusmaal

◆ Tiia Loitme

JAAPANI DIRIGENT AVAB TEE GREGOORJUSE KORAALIDE JUURDE

Niguliste kirikus laulis 10. aprillil 1993 tütarlastekoor „Ellerhein“ oma väikese lihavõttepühade kontserdi külalisdirigent Chifuru Matsubara juhatusel.

Sõbralik koostöö Soomes elava jaapani dirigendiga sai 1991. a. alguse Tõnu Kaljuste kammerkoorist, kus dirigentide vahetamine on tavaliseks kombeks. Ka ühte „Ellerheina“ 40. aastapäeva kontserti dirigeeris tollalgi tema.

Gregoorjuse koraale, ka nende noodi-kirja põhjalikult tundva inimesena on Chifuru Matsubara avanud meile ja meie rohkearvulisele publikule tee nende kauniduse juurde. Samuti on ta muul viisil aidanud laiendada meie repertuaari.

Chifuru Matsubara malbe ja täpne töö kooriga annaks põhjust mõne seminari korraldamiseks, et teisedki koorijuhid ja muud huvilised saaksid osa sellisest muusikast ja dirigenditööst. Ise on Chifuru Matsubara vaimustatud V. Tormise ja U. Sisaski kooriteostest, uurides nende kirjutamisviisi temale omase põhjalikkusega.

Tõnu Kalle fotod

Tiia Loitme

SUURE MEISTRI LOOJANG

Haroldi C. Schonbergi järgi

7

1987. a. jaanuaris alustas 82-aastane Vladimir Horowitz tööd oma memuaaridega üleskirjutatud intervjuude kujul koos kaasautori, „New York Timesi“ kauaaegse juhtiva muusikakriitiku Harold C. Schonbergiga. Ka Horowitzi abikaasa Wanda, Arturo Toscanini tütar, võttis tööst osa, tehes parandusi ja lisades kommentaare. 6 nädalat hiljem töö raamatuga katkes, sest pianist pidi sõitma Milanosse plaadistama Mozarti A-duur kontserti; neli aastat hiljem Horowitz suri 86 aasta vanuses. Lindilevõetust sai Schonberg siiski väärtuslikku materjali Horowitzi mälestuste väljaandmiseks: tema raamat „Horowitz, his Life and Music“ ilmus 1992. aasta lõpus.

Peatükk „Mozart ja Liebestod“ kirjeldab üksikasjalikult legendaarse pianisti karjääri viimast vaatumist, k.a. tema kolme viimast plaadistust. Järjena suure menu saavutanud dokumentaalfilmile Horowitzist „The Last Romantic“ ilmus nii video kui ka CD samast Mozarti kontserdi esitusest. Samuti kaks kontserttekande albumit — teise neist lõpetab Liszti transkriptsioon Wagneri „Liebestodist“, mis on üles võetud Horowitzi kodus New Yorgis (East 94th Street) tema kauaaegse produtsendi Thomas Frosti poolt.

* * *

Rohkem kui aasta kandis Horowitz endas mõtet veel mõnda kontserti plaadistada, 1987. aasta algul pidas ta selle üle nõu sõpradega. Ta rääkis Liszti Es-duurist. See võiks olla tehtud koos Chopini f-molliga, ütles ta. Või võib-olla hoopis Liszti A-duur kontsert, mida ta jumaldas. Ta isegi kaalus Saint-Saens'i c-moll kontserti. Aga ta jäi peatumata Mozarti kontserdil A-duur KV 488. Horowitz ei olnud kunagi KV 488-t publikule mänginud, kuigi muusika ei olnud talle tundmatu. 1939. aastal oli ta õppinud kontserdi selgeks, kavatsedes esineda Luzerni festivalil koos Toscaniniga, aga viimasel minutil asendati see Mozart Brahmsi Teise-ga.

Plaadistamisvõimalus Mozarti jaoks aga leiti. Tegevuskohaks pidi olema märtsis 1987 La Scala Milanos.

1985. aastast sai Horowitzi suureks armastuseks Mozart. Kõrges eas oli Horowitz — teadlikult või teadmata — kiindumuses Mozartisse kogunud sedasama, mida omaaegne suur itaalia-saksa pianist Ferruccio Busoni oli kogunud oma viimastel eluaastatel. Busoni, kuulus oma Bach'i, Beethoveni ja Liszti tõlgitustega, pöördus äkki Mozarti poole, mängides viimastel avalikel esinemistel mitmeid Mozarti kontserte — ajal, mil enamik neist olid publikule tundmatud.

Horowitz ei olnud kunagi kuulnud Busonit, kes suri Berliinis 1924 — üks aasta enne Horowitzi lahkumist Venemaalt. Aga ta oli läbi vaadanud kõik Busoni tööd ja tunnetas erilist hingesugulust suure itaalia-saksa helilooja-pianistiga: „Kogu oma elu olen ma mänginud tema Bach'i transkriptsioone. Sageli kasutan ma tema Liszti väljaandeid. Kõik need värvid. Millised värvid! Ta peab olema olnud fantastiline kolorist. Me ei ole saanud teda kunagi kuulata. Kogu tema ekstsentrilisuse juures on tal sellised tämbrid ja varjudid, et see lähendab teda, ma usun, väga minu stiilile.“

Busoni on teinud mitmeid plaate, kuid mitte ühtegi Mozartist. Aga ta kirjutas kadentse mõnelele Mozarti kontsertidele; ja 1987. aastal, kui Horowitz valmistus plaadistama oma KV 488-t, oli Busoni kadents see, mida ta kasutas.

Ta ei armastanud Mozarti enda kadentsi, mis oli kirjutatud õpilastele. Horowitz leidis

selle olevat „vähe huvipakkuv ja liiga naiivse“. Ta vaatas läbi Hummeli, Kempffi, Landowska, Casadesus' kadentsid, millest ükski talle ei meeldinud. Tema sõber David Dubal leidis kusagilt Busoni oma ja näitas Horowitzile, kes sellest kohe vaimustus. „Just nagu Mozart ise oleks selle kirjutanud,“ oli Horowitzi arvamus.

Wanda jälgis teatava umbusuga Horowitzi ettevalmistusi Milano kontserdiks. Ta tegi väga vähe tööd. Wanda ütles järgi mitte rohkem kui üks tund päevas, üks või kaks korda nädalas — ja seda veebruaris, kus plaadistamiseni oli jäänud vähem kui kuu. Ta ei kujutanud ette, kuidas nii lühikesel ajal ja nii vähesel harjutamisega võib kontserdi sõrmedesse saada, aga antud juhul ta alahindas vana professionaali. Horowitz teadis oma võimeid. Pealegi oli see plaadistamine, mitte kontsert. Tal võib mängu ajal noot ees olla.

Kui Horowitz tundis, et kontsert on juba enam-vähem käes, suundus ta oma Steinway-korruusele, et mängida seda orkestri saatetega teisel klaveril. Teine pianist oli Mordecai Shehori.

Iisraelis sündinud Shehori oli õppinud tuntuud pedagoogi Minru Katzi juures. Juilliardi töötas ta koos Ilona Kabosi, Beveridge Websteri ja Claude Frankiga. See äratas usaldust. Nagu paljud teisedki noored pianistid, oli ka Shehori Horowitzi lummuses ja unistas temaga kohtumisest. Ta oli käinud paljudel Horowitzi klaveriõhtutel New Yorgis, Bostonis, Philadelphia, New Jersey's. „Minu jaoks,“ ütles Shehori, „oli ta kõige intrigeerivam pianist.“

Thomas Frost oli kuulnud ühte Shehori kontserti ja see avaldas talle muljet. Mõni päev hiljem helises Shehori telefon. „Kas te tahaksite mängida koos Mr. Horowitziga Mozarti kontserti KV 488?“ küsis Frost. Õnneliku juhuse tõttu oli Shehori mänginud kontserdi teist klaveripartiid teiste pianistidega ja tundis seda läbinisti. Loomulikult võttis ta pakkumise rõõmuga vastu. Teades Horowitzi tõeekspidamisi, veetis ta mitmeid päevi klaveri taga, kohandades orkestripartii dünaamikat Horowitzi kontseptsioonile.

Nad kohtusid Horowitzi Steinway-korruusel kindlaksmääratud päeval. Horowitz istus klaveri taha ja mängis, nagu tavaliselt, eelsoojenduseks mõned improvisatsioonid. „Mis mind hämmastas,“ rääkis Shehori hiljem, „oli see, et ta närveeris. Lõpuks võttis ta käsile ühe Mozarti raske passaaži, mängides seda läbi ikka ja jälle, palju korra.“ Oli näha, et Horowitz ei olnud teosega

veel valmis, ta jätkas harjutamist. „Aga,“ lisas Shehori, „see läks ikka paremaks ja paremaks ja paremaks. Ja siis ta enam ei närveerinud. Ainult mina olin närvis.“

Lõpuks oli Horowitz valmis. „Maestro,“ küsis Shehori, „kas ma jätan sissejuhatuse vahele?“ Peaaegu kõik pianistid, kes töötavad klassikaliste kontsertidega, soovivad, et nende saatja mängiks pikast orkestrisissejuhatusest mõned taktid enne solo-osa sisseastumist. „Ei,“ ütles Horowitz, „igat nooti tahan ma kuulda. Igat nooti!“ Nii Shehori alustaski, ja ilma peatumata võtsid nad läbi terve kontserdi. „Me ei vaadanud teineteise poole. Kui muusikalised liinid on selged, ei ole selleks vajadust. Ma aimasin ette, mida ta kavatses. Aeglast osa tegime kaks korda. Minu jaoks oli väga huvitav, et ta ei armastanud *crecendo*'sid. See oli tema koloriit — alustada tugevalt ja siis vaibuda *diminuendo*'sse. Ta ei armastanud oma väljenduses ka akadeemilisi asju.“

Horowitz oli oma saatjaga nii rahul, et hakkas kutsuma Shehorit oma koju, kus too veetis mitmeid õhtuid Horowitzide seltskonnas. Shehori avastas, et paljude muusikute arvamusel Horowitzi käitumisest kodus pole täpsed. „Ta oli väga tõsine. Paljud seda ei mõista.“ Horowitz veetis, nagu alati, hilisööni suurema osa ajast klaveri taga, ja Shehori hämmastas tema öko noomsus. „Ta teadis täpselt jõukulu miinimumi ühe muusikalise fraasi mängimiseks. Tema keha oli liikumatu. Tema näos ei värehtanud ükski muskel, isegi mitte silmakulm. Ta oli jäätult ennast kuulamas.“

Märtsis sõitis Horowitz Milanosse, et plaadistada viimast nendest klaverikontsertidest, mida ta elu jooksul oli sisse mänginud. Mozarti esialgu planeeritud klaverikontserdi asemel otsustas Horowitz lõpuks mängida Mozarti Sonaati B-duur (KV 333). Milano Scala Orkestrit dirigeeris Carlo Maria Giulini.

Vähesed orkestrid ja juhtivad dirigendid on käepäraselt selliseks lühemaks ettevalmistamiseks. Valik langeb Milanole, sest Scalgata asi laabus. Giulini tuli kõne alla, sest ta oli juhtiv dirigent ja oli samuti käepäras, kuna ta pidi enamuse aega viibima kodus, põetamaks oma haiget naist. Saamata kaugemale reisida, oli ta suletud Milanosse, aga Horowitziga plaadistamist kodune olukord ei seganud. Tavaliselt kulub kontserdi sisse mängimiseks Horowitzist erineva pianistiga kõige rohkem kaks päeva. Horowitzile tema sagedaste katkestamiste ja puhkepausidega tuli planeerida kümme päeva. Maailma tippdirigentidel tavaliselt nii pikalt aega ei jätku. Giulini jätkus. Pealegi olid Horowitzi ja Giulini suhted väga head, Horowitz teadis ka, et Giulini ei hakka võitlema tema ega tema vaba Mozarti-käsitluse vastu.

Sellele vaatamata oli probleeme. Pealt nägijad rääkisid, et Giulini, kes on suur autoriteet Mozarti alal, jäi Horowitzi puhul nagu aururulli alla. See ei olnud tema Mozart, aga ta tegi sellest hoolimata kaasa, iseäralik ilme näol. Oli mitmeid pingelisi momente. Ühes kohas tahtis Horowitz *appoggiatura*'t mängida lühikeselt, aga Giulini ütles: „Ei, see on *acciaccature*.“ (Vaidlus oli selles, kas mängida kaunistus eellõõgina või peanoodiga üheaegselt — õigus oli nähtavasti dirigendil — T.N.). Horowitz tunnetas seda *appoggiatura*'na ja ei Giulini ega mingi dokumentaalne tõestamine suutnud teda veenda vastupidises. Vaidlus lõppes Horowitzi repliigiga: „Teie mängige nii, nagu Teie tahate. Mina mängin nii, nagu mina tahan.“ Giulini andis järele.

(Järgneb).

Noppeld EESTI RAADIO saatelkavast 9.—16. maini.

I programm kell 22.05 „Muusikaline tund“:

- P 9. mai — „Kõrvaline muusika“ — „Kiire uni helipildis“. Saate autor on Tiit Kusnets.
- E 10. mai — „Orientaaltund“ — „Konfutsionism ja muusika“. Vestlevad Peeter Vähi ja Märt Läänemets.
- T 11. mai — „Brassipidu Bar le Duc's“. Age Raa saade Tallinna Brass-stuudio reisist Prantsusmaale. (I)
- K 12. mai — (II)
- N 13. mai — „Teise seina nael“. Muusikalise mängu V voor.
- R 14. mai — „Vaikuse lummus“. Kalle Randaluga ajab juttu Virve Normet.
- L 15. mai — Soovikontsert.
- P 16. mai — „Kõrvaline muusika“. Saate autor on Immo Mihkelson.

III programm kell 19—22.

- P 9. mai — „VALGUSKIIR“. Saatejuht on Ene Pilliroog.
* Millises vaimus kasvavad me lapsed * Ka äri võib olla kultuur * Kümme käsku — armastus või ahistus, vabadus või vangla * Stuudiokülaline on Tallinna praostkonna vikaarõpetaja Avo Üprus.
- E 10. mai — HELISALVESTISI ERSO KONTSERDILT 2. aprillil. Dirigeerib Arvo Volmer. Kavas: Zoltan Kodaly „Galanta tantsud“, Bela Bartoki Kontsert kahele klaverile, löökpillidele ja orkestrile (solistid Aleksei Ljubimov ja Boris Berman), Bela Bartoki Orkestrikontsert.
- T 11. mai — OOPERIÕHTU
Giacomo Puccini „Boheem“. Esitavad Mirella Freni, Luciano Pavarotti, Rita Talarico, Sesto Bruscantini, Nicolai Ghiuselev, Itaalia Raadio koor ja orkester Thomas Schippersi juhatusel.
- K 12. mai — „Muusikalise tunni“ valikkava:
Saade Arnold Schönbergi elust ja loomingust Helju Taugi sarjast „Armastus muusikas“.
20.00—22.00 Wolfgang Amadeus Mozarti instrumentaalkontserte: Klaverikontserdid nr. 17 G-duur KW453 ja Es-duur KW271 (Leonard Hokanson ja Camerata Labacensis Kurt Redeli juhatusel), Viulikontserdid nr. 3 G-duur KW 216 ja nr. 4 D-duur KW 218 (Roberto Marinelli ja Mozarti Festivali orkester Alberto Lizzio juhatusel).
- N 13. mai — ÜLEKANNE ESTONIA KONTSERDISAALIST.
Kavas: Jean Baptiste Lully Süit keelpillidele, Claude Debussy sümfooniline poeem „Meri“, Camille Saint-Saens'i Orelisümfoonia c-moll op. 78 (solist Piret Aidulo). ERSO Leo Krämeri juhatusel.
- R 14. mai — Heino Lemmiku muusikuteelt. 10 aastat helilooja surmast.
* Kaljo Raidi sümfoonia nr. 1. ERSO Arvo Volmeri juhatusel.
* Anatoli Garšneki kammerloomingut.
* Sergei Rahmaninovi Klaverikontserdi g-moll esitavad Peep Lassmann ja ERSO Peeter Lilje juhatusel.
Muusikaõhtut toimetab Mati Märtin.
- L 15. mai — DIRIGEERIB NEEME JÄRVI.
Helilinte Moskva ja Leningradi suurtest saalidest.
- P 16. mai — „VALGUSKIIR“. Studios on Härmo Saarm.

Arukas valik

Kreeka filosoofist Diogenesest räägitakse palju anekdoote. Siin üks neist. Ateenas esines rändav harjümängija. Ta mängis niivõrd halvasti, et kõik juuresolijad olid nõrduinud ja väljendasid kõvahäälselt oma rahulolematust. Aplodeeris vaid Diogenes. „Kas sulle tõesti meeldis selline vilets mängimine?“ küsis kõrvalseisja. „Ei. Aga ma kiidan teda selle eest, et, olles halb muusik, ta ikkagi mängib, selle asemel, et varastada.“

◆ Tunnustusavaldus

N. Tšernõsov

Esimestest lindistustest miljonitiraazideni

Artistide kohta räägime sageli: see ja see elas veel enne helisalvestuse aega, tema kunst pole säilinud. Kes olid siis aga need, kelle häält või esinemist võib kuulda esimestel helisalvestistel? Statistika kinnitab, et kõige varem sündinud selline inimene polnud mitte laulja ega näitleja, vaid poliitik. See oli legendaarne Ungari kangelane Lajos Kossuth (1802—1894). Budapesti Rahvusraamatukogus säilitatakse tänapäevani vaharullii tema 20. septembri 1890. a. Torinos peetud kõnega. Kossuth oli siis juba 82-aastane.

Vanim laulja, kelle häält säilitatakse samasugusel rullikesel, oli kuulus Taani laulja Peter Schramm. Ta sündis 1819, laulis Don Juani aaria Mozarti ooperist sisse aga oma 70. sünnipäeval — 5. septembril 1889.

Ei möödunudki palju aega, kuni salvestati plaat, mis saavutas astronoomilise tiraazi — miljon eksemplari. Sellel oli aaria Leoncavallo ooperist „Pajatsid“, mille laulis 1902. a. sisse Enrico Caruso. Ajaloolased pole aga kirja pannud, mitu aastat kulus selle miljoni eksemplari müümiseks...

Küll on aga teada, kui palju aega kulus esimese „miljonärpianisti“ Van Cliburni plaatide müügiks. Tema poolt kohe pärast triumfi Moskvas 1958. a. sisse mängitud Tšaikovski 1. klaverikontserdi plaadi tiraaz tõusis 1961. aastaks miljoni, 1965. aastaks kahe miljoni ja 1970. aastaks 2,5 miljoni eksemplari.

Ärge viivitage

„Muusikalehe“

tellimisega 1993. aasta II poolaastaks. Soovitage meie lehte tellida oma sõpradel ja tuttavatel! ML on kirjas Ajakirjanduslevi tellimuskataloogides nr. 69866 all.

Hind poolaastaks on 4 krooni 80 senti, kvartaliks 2 krooni 40 senti. Natuke kallim, kui oli varem, aga paber tuleb kvaliteetsem.

Ärge kartke, et leht võib kaduma minna, kui Teie pere suvepuhkuse ajal kodunt kaugemale sõidab. ML juulis ei ilmu, 11. number jõuab Teie kätte augustikuu I poole lõpus.

ML on ainuke eestikeelne väljaanne, mis avaldab pidevalt infot ja probleemartikleid kõigi muusikalikeide, esijoones süvamuusika kohta nii Eestis kui välismaal. Professionaalse muusikategemise kõrval pöörame palju tähelepanu taidlusele ja muusikaõpetamisele. Valgustame küsimusi, kuidas majanduslikult raskeid aegu üle elada.

Peatoimetaja: Mart Vainu

Muusikaleht

Sisutoimetaja: Aime Kons
Lõuna-Eesti korrespondent:
Marina Tamme
Masinakiri: Piret Jutta
„Kiir“, tell. 451.

Väljaandjad: AS „BALBI“
ning EV Kultuuri- ja
Haridusministeerium
Tallinn 34(EE0034) pk. 996.
Teisipäeval ja neljapäeval
14.30—16.00 tel. 52 51 24